

เอกสารผลงานลำดับที่ 1

โดย

นายสหาย โถทองคำ

ผู้ขอประเมินตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนโยบายและแผน

(แรงงานและสวัสดิการสังคม)

(เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ขช)

ตำแหน่งเลขที่ 24

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

คำนำ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ที่ดิน เทคโนโลยี และแรงงาน ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในการผลิต และเป็นมาตรการสำคัญในการวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแปรสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ได้แก่ ขนาดและอายุของประชากร ความสมบูรณ์ทางด้านฝีมือ ความรู้ ความชำนาญ และความรับผิดชอบในการทำงาน มาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงาน สุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับนายจ้าง ซึ่งปัจจัยประการสุดท้ายนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญจนหลายฝ่ายหันมาให้ความสนใจ และมีการศึกษา ค้นคว้า พัฒนาขึ้นมาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งว่าด้วยการแรงงานสัมพันธ์

การศึกษา "นโยบายและสภาพปัญหาแรงงานสัมพันธ์ทวิภาคีและไตรภาคี" มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจะศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอนโยบายและแผนงานด้านแรงงานสัมพันธ์ของประเทศไทย ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบแรงงานสัมพันธ์ ทั้งในระบบทวิภาคีและไตรภาคี ทั้งนี้เพื่อให้การแรงงานสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

รายงานฉบับนี้สำเร็จออกมาเป็นรูปเล่ม ได้ก็เพราะความร่วมมืออย่างดีจากเจ้าหน้าที่ทุกท่านของกองแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้เขียนจึงใคร่ขอถือโอกาสขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้คงจะอำนวยประโยชน์ต่อผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องในวงการแรงงานทุกฝ่าย ที่จะช่วยกันพัฒนาการแรงงานสัมพันธ์ไปสู่สภาวะที่ส่งผลเกื้อกูลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและประชาชน

นายสหาย โถทองคำ

กันยายน 2542

1
19.05.6

เลขเรียกหนังสือ.....	ท 464 ๖
เลขทะเบียน.....	2542 ๖.๓
วันที่.....	5739
	23 ส.ย. 2545

สารบัญ

	บทนำ	1
บทที่ 1	สภาพทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาแรงงานสัมพันธ์	5
บทที่ 2	แนวคิดและนโยบายด้านแรงงานสัมพันธ์	15
บทที่ 3	แรงงานสัมพันธ์ทวิภาคีและไตรภาคี	
	3.1 แรงงานสัมพันธ์ทวิภาคี	34
	- แนวคิด	34
	- ความร่วมมือทวิภาคี	35
	- รูปแบบการมีส่วนร่วม	39
	- บทบาทของรัฐ	51
	3.2 แรงงานสัมพันธ์ไตรภาคี	64
	- แนวคิด	64
	- การยอมรับระบบไตรภาคีในประเทศไทย	65
	- กลไกไตรภาคีด้านแรงงานสัมพันธ์	68
	- บทบาทของคณะกรรมการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์	71
บทที่ 4	บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ	
	4.1 วิเคราะห์แรงงานสัมพันธ์ทวิภาคี	82
	- วิเคราะห์นโยบาย	82
	- วิเคราะห์ปัญหา	84
	4.2 ข้อเสนอแนะแรงงานสัมพันธ์ทวิภาคี	88
	- ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย	88
	- ข้อเสนอแนะค่านายจ้าง	89
	- ข้อเสนอแนะค่านักจ้าง	91
	- ข้อเสนอแนะด้านรัฐบาล	92
	- ข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน	94

4.3	วิเคราะห์แรงงานสัมพันธ์ไตรภาคี	104
	- วิเคราะห์นโยบาย	104
4.4	ข้อเสนอแนะแรงงานสัมพันธ์ไตรภาคี	106
	- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	106
	- ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร	107
	- ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	109
	ภาคผนวก	111
	บรรณานุกรม	130

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนการเรียกร้องการพิพาทแรงงาน และการนัดหยุดงาน ทั่วประเทศ พ.ศ. 2499 - 2541	13
ตารางที่ 2	การดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2538 - 2541	32
ตารางที่ 3	เปรียบเทียบคณะกรรมการลูกจ้าง/สหภาพแรงงาน/ คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์	44
ตารางที่ 4	ผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงาน ด้านแรงงานสัมพันธ์	53
ตารางที่ 5	ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์	75